
THE DEVELOPMENT OF POLISH NATIONAL SCHOOL YOUTH GAMES IN THE YEARS 1973-1999. OUTLINE OF PROBLEMATIC ASPECTS

Paweł LENIK¹, Agnieszka POŁANIECKA²

1. Faculty of Physical Education, University of Rzeszow, Rzeszow, Poland ,

2. State Higher Vocational School in Koszalin, Koszalin Poland

---

Key words:

- school sport,
- youth,
- games.

Abstract:

The aim of this article was to present the Development of Polish National School Youth Games and also factors, which determined their realization. In the years 1973-1999, the changing structure and operation conditions of government agencies had an impact on a shape and functioning of sporting events on a regional and central range. The article also includes material and social factors, which had an influence on the structure and realization of the Polish National School Youth Games.

In December of 1972, party and national authorities undertook a plan to create the uniform educational program, which was to be implemented in 1973. A common program of actions was prepared on the basis of VI Plenum of PUWP Central Committee's theses. This program was aimed to increase the physical education at a higher level from primary school to university. The program was not only expanded a previous activity, but it also determined new assumptions for the School Sports Associations (hereinafter: SSA) or Academic Sports Association (hereinafter: ASA). On 10 January 1973, the VI Extraordinary National Congress of Delegates SSA, which adopted new guidelines, took place⁵⁸. The main content of this program was a uniform system of events for all schoolchildren under the name of "Youth and Student Games" (hereinafter: YASG)⁵⁹. Therefore, it can be said that the main target of the event was an activation of all school environments and enabling all educational institutions to present their sporting achievements. A program of the Games assumed that the event will start in schools and universities, and then, it will continue in interschool and powiat environments, on which a stage of mass competitions was ended. Due to this decision, the Powiat Games, which were realized all over the country, were carried out in accordance with guidelines of the Central National Council (hereinafter: CNC) SSA-ASA within a framework of the School Sport Weeks in June each year⁶⁰.

Popularization of sport among children was also manifested by a so-called "Hour of sport", which was introduced by the decision of Minister of Education dated 10 June 1974. The main aim of this decree was to complement lessons of Physical Education (hereinafter: PE) and School Sport Club (hereinafter: SSC) as a form of recreational activities. However,

---

⁵⁸ „Przegląd Sportowy”, 1973 nr 6.

⁵⁹ Składnica Akt Szkolnego Związku Sportowego (cyt. SA SZS). Igrzyska Letnie – Warszawa 1974. VII Ogólnopolskie Letnie Igrzyska Młodzieży Szkolnej i Studenckiej – ocena i wnioski. Warszawa 1974, s. 1.

⁶⁰ Tamże, s. 4–5.

because of an overload in lesson plans, this hour of sport did not meet its assumptions, what is more, it was strongly criticized by activists and teachers⁶¹.

The central event organized for school youth and students in 1974 was the Games carried out in Warsaw between 20 and 27 July, which was attended by 5200 participants, who competed in 16 sport disciplines⁶². Conducted Games were a precious project, which meets outlined requirements both for the promotion of sport and the creation of a wide base for the qualified sport. It allowed the CNC SSA-ASA to adopt a resolution about the organization of system events for children, school youth and students 1975-1990. The project was approved by the Ministry of Education in the Central Committee for Physical Culture and Tourism (hereinafter: CCPCT)⁶³, which transferred a realization of the Games to the CNC SSA-ASA. According to this, on February 19, 1975 on the basis of the CNC SSA-ASA's resolution, the National Summer Games were carried out every two years, and a program of disciplines and competitions was agreed with the Polish Sport Associations⁶⁴.

Under the pressure from clubs and organization, which were involved in competitive sport, since 1976, the School Youth Games (hereinafter: SYG) took a name of the Youngsters Polish Championships (hereinafter: YPC) and in this version they were carried out between 8-14 July 1976 in Poznan by the decision of the Chairman of CCPCT and the Minister of Education. An organizer of this event was SSA acting jointly with the Polish Sport Federation (hereinafter: PSF), the Socialist Unions of Polish Youth Federation (hereinafter: SUPYF), the Polish Scouting and Guiding Association (hereinafter: PSGA)⁶⁵. The program of Games included 19 sport disciplines⁶⁶, and a promotion to the finals was possible after the pass of inter-school, commune, district, regional and voivodeship eliminations. For the first time, voivodeship teams jointed to the central competition. It was an opportunity to compare a sporting potential and organizational state of sport and a training level of youth people in sport clubs⁶⁷. After the Games in Poznan, this event declined. This state resulted in the worst possible solution – a liquidation of the event. However, thanks to a wide range of people, who were strongly connected with the environment and organization of the Games, two more editions of this competition took place: in Plock (1978) and Radom (1979), but in a version, which was preferred by the Executive Board (hereinafter: EB) of PSGA., i.e. with disciplines, which were commonly realized at the school⁶⁸.

Games organized in 1979 were the last of that kind, because since 1 September 1979, a realization of the Sport Competition System of Children and Youth⁶⁹ was started. It included three basic stages⁷⁰: I stage – School Youth Games for Youngsters, II stage – Spartakiad of Youth for younger juniors, III stage – Junior Championships (Junior Spartakiad) for juniors⁷¹. This system functioned extremely short, because socio-political changes in the early eighties caused that the nationwide event with a stage character was carried out not before 1986 with a final in Lodz. According to information, which were obtained by the analysis of archival documents and interview, preparations to the central event, which was to be the frontline for Youth Spartakiads with earlier assumptions, began one year before this competition⁷². Re-

⁶¹ B. Woltmann (red.): *Kultura fizyczna na ziemi koszalińskiej 1945–1990*. Koszalin 1993, s. 138.

⁶² SA SZS, Igrzyska Letnie – Warszawa 1974. Sekcja koszykówki stołecznej federacji sportu. Komunikaty 2–4.

⁶³ S. Pilarek: *Ogólna charakterystyka dziejów Szkolnego Związku Sportowego na Górnym Śląsku i Zagłębiu Dąbrowskim w latach 1945–2000*. (W:) S. Zaborniak (red.): *Z dziejów kultury fizycznej w Polsce*. Rzeszów 2005, s. 11.

⁶⁴ SA SZS, Wnioski, założenia programowe VIII Igrzysk. Warszawa 1975, s. 12–13.

⁶⁵ SA GKKFiT, Igrzyska Letnie – Poznań 1976. Decyzja nr 4/75 Przewodniczącego GKKFiT oraz Ministra Oświaty i Wychowania z dnia 28 listopada 1975. Warszawa 1975, s. 1–2.

⁶⁶ VIII Ogólnopolskie Letnie Igrzyska Młodzieży Szkolnej i studenckiej – Informator^o. Poznań 1976, s. 8, 11 (dokument w posiadaniu autora).

⁶⁷ SA SZS, Końcowy komunikat organizacyjny rozgrywek finałowych w koszykówce dziewcząt i chłopców VIII Ogólnopolskich Letnich Igrzysk Młodzieży Szkolnej w Poznaniu w dniach 9–13 lipca 1976. Poznań 1976, s. 1–4.

⁶⁸ Igrzyska Młodzieży Szkolnej – ocena i wnioski, br. 1987, s. 2 (dokument w posiadaniu autora).

⁶⁹ Zob. K. Zuchora: *O systemie współzawodnictwa sportowego dzieci i młodzieży*. „Kultura Fizyczna”, 1978 nr 12, s. 532.

⁷⁰ W. Jastrzębski (red.): *100 lat sportu na Kujawach i Pomorzu*. Bydgoszcz 1993, s. 110.

⁷¹ SA GKKFiS, Sport młodzieżowy 1982 – program szkolenia. Warszawa 1982, s. 63–76 (do użytku wewnętrznego).

⁷² Z rozmowy z sekretarzem SZS Zdzisławem Reguckim.

sumed Games were based on regional and voivodeship competitions in eight macro-regions⁷³. This system allowed to increase the number of games and select eight best teams representing voivodeships in the finals. Restoration of SYG caused a significant growth of interest in the this event from the side of authorities at all levels. It contributed to the stabilization in a sporting calendar a position of the Voivodeship and Macro-regional Games. In addition, the age limits of participants have been strengthened. The participation in SYG of youth taking part in Spartakiads was also banned. Therefore, the School Youth Games became an event exclusively for unorganized youth⁷⁴. A new form of elimination at the lower level would contribute to the wider participations of school teams in the competition. However, lacks in budgets of SSA delegations, particularly in small centers, led to the opposite situation.

Similar assumptions were introduced in the next Polish National School Youth Games (hereinafter: PNSYG), which took place between 28.06-05.08 1987 in Czestochowa. This Games have been recognized as a general system of selection of initial training base for competitive sport. Whereas, a role of the broadly understood school sport without a selection for the next training stages was assigned to the Sport School Games (hereinafter: SSG). This event was aimed at promoting the culture of physical education and a desire to its develop among youth, who were less physically talented⁷⁵. It was a perennial interschool system of competition for a title of the most sport talented class at school, gmina and voivodeship. School Games were a foundation to the creation and introduction of regional Games to the competition. Youth Spartakiad in Gorzow can be such an example. It started its activity in 1976 and regularly took place until 1990⁷⁶.

In 1988, the next edition of the Games was carried out in Wroclaw. It can be said that this event was a continuation of earlier competitions and a first step of the talented young people selection for training in the next stages of sporting selection. During this Games, there were also cultural events and meetings and conferences about the sport of children and youth. On Following the conclusions and settlements of a scientific body at the Academy of Physical Education in Wroclaw, EB SSA developed regulations of PNSYG for years 1989/1990-1992/1993. This plan assumed a division of competition for children and youth on:

1. Polish National School Youth Games for primary schools
2. Polish National Youth Spartakiads for secondary schools – younger juniors and juniors
3. Polish Junior Championships

The system was directed by the Organizing Committee of Sport for Children and Youth, and a program was prepared by the Main Sport Commission. There was also a section in disciplines on winter sports, cross country and summer sports with team games, which were also qualified to this group. Each final event in summer sports had to be held in the last week of June⁷⁷ and according to these guidelines. The XIV Polish National School Youth Games took place in Plock between 25-30 June 1989. Defined assumptions have been realized and developed of a much larger scale than anyone could expect. Since under an agreement of three ministries: the Ministry of Education (hereinafter: ME), Ministry of Health and Social Welfare (hereinafter: MHSW) and the Office of Physical Culture and Tourism (hereinafter: OPCT)

⁷³ W celu udoskonalenia systemu współzawodnictwa Plenum Głównego Komitetu Kultury Fizycznej i Sportu w dniu 29.03.1982 roku zatwierdziło podział Polski na 8 stałych makroregionów. Były to okręgi: Centralny (w tym woj. łódzkie, skierniewickie, płockie, sieradzkie, piotrkowsko-trybunalskie), Dolnośląski (w tym woj. wrocławskie, wałbrzyskie, jeleniogórskie, legnickie, leszczyńskie, zielonogórskie) Kielecko-Lubelski (w tym woj. lubelskie, radomskie, kieleckie, chełmskie, zamojskie, bialsko-podlaskie, siedleckie, tarnobrzęskie), Małopolski (w tym woj. krakowskie, tarnowskie, rzeszowskie, przemyskie, krośnieńskie, nowosądeckie), Mazowiecki – Warszawa (w tym woj. warszawskie, ciechanowskie, ostrołęckie, łomżyńskie, białostockie, suwalskie, olsztyńskie), Pomorski (w tym woj. bydgoskie, toruńskie, gdańskie, elbląskie, słupskie), Śląski (w tym woj. katowickie, częstochowskie, opolskie, bielsko-bialskie), Wielkopolski (w tym woj. poznańskie, pilskie, kozłowski, gorzowski, szczeciński).

⁷⁴ SA SZS, Ocena systemu Igrzysk Młodzieży Szkolnej w 1986 roku. Warszawa 1986, s. 2.

⁷⁵ SA SZS, XIII Letnie Igrzyska Młodzieży Szkolnej – Wrocław 1988 – Biuletyn nr 2. Wrocław 1988, s. 6.

⁷⁶ L. Nowak: *Działalność i osiągnięcia Szkolnego Związku Sportowego w województwie gorzowskim w latach 1975–1990*. (W:) L. Szymański, Z. Schwarzer (red.): *Z najnowszej historii kultury fizycznej Polsce*. Tom II. Wrocław 1996, s. 261.

⁷⁷ SA SZS, Regulamin Ogólnopolskich Igrzysk Młodzieży Szkolnej na lata 1989/1990–1992/1993, s. 3–5.

from 8.04.1994, based on the decision of the Committee of Sport for Children and Youth, the realization of a new competition system for children and school youth was started in 1995. Recruitment and selection process had to be realized by:

1. School Youth Games
2. Macro-regional Championships for Youngsters
3. Polish National Youth Games – Younger Juniors Polish Championships
4. Polish Championships of Juniors
5. Polish Youth Championships

Another factor conditioning transformations in the organization of SYG was a decision of OPCT President dated 9 March 1995⁷⁸, which was dictated by changes in the Act on number games and funding of school sport⁷⁹. On the basis of these guidelines, the program of Games was extended to two age categories (14-15 years and 13 years and under this age)⁸⁰.

A high involvement of authorities at lower levels allowed to realize school, regional, voivodeship, macro-regional and national competitions. Consequently, SYG was carried out at all levels of elementary school education what significantly increased the number of schools participating in municipal and regional competitions⁸¹. It was also achieved thanks to the introduction of mini-games for a group up to 13 years to the School Youth Games. It caused a significant progress in interschool competitions and thus, small schools got an opportunity to take part in the Games. The implementation of a new competition model, regardless of a rank or discipline, caused an upgrading of SYG in voivodeships⁸². After the end of this stage, the final tournaments for winning teams in team games and mini-games were organized. These contests were the last stage of OPCT and ME program under the name of “Sport for all children”⁸³. Within a framework of the Macro-regional Championships for Primary Schools, 124 events with 11405 participants were realized⁸⁴.

In order to increase an interest of extracurricular sports amongst children and their participation in sport and recreational activities, a creation of School Sport Clubs (hereinafter: SSC)⁸⁵ was started within a framework of “Sport for all children” program in 1994. They were primarily aimed at a complement of the physical education program, promotion of a new lifestyle, creation of a competitive chance and sporting development⁸⁶. Financial grants from the national budget in the amount of 20%, within a framework of the Act on number games, increased the number of created SSC, which specialized in individual disciplines. Thanks to this, Sport Associations, in accordance with Department of Sport for Children and Youth’s recommendation, started various actions. An example would be a “Sporting Holidays” for SSC standing out in a particular voivodeship and taking part in competitions, which are organized by District Basketball Associations⁸⁷.

Initially, school clubs had to operate within the area of school, gmina or voivodeship. However, development of the “Sport for all children” program and also donations (in the form of equipment) caused that there occurred an extensive development of little known sports (korfbal, floorball, softball), and also a popularization of already known disciplines. Some

⁷⁸ SA SZS, Informacja o przebiegu Igrzysk Młodzieży Szkolnej edycji 1994/1995. Warszawa 1995, s. 1.

⁷⁹ SA SZS, Ustalenia Zarządu Głównego Szkolnego Związku Sportowego i Rady Głównej Zrzeszenia Ludowych Zespołów Sportowych w sprawie Igrzysk Młodzieży Szkolnej. Warszawa 1995, s. 1.

⁸⁰ „Lider”, Warszawa luty 1995 nr specjalny, s. 4.

⁸¹ Program i regulaminy Igrzysk Młodzieży Szklonej. Materiały informacyjne i programowe dla szkół i klubów działających wśród dzieci i młodzieży szkół podatkowych. Warszawa 1994, s. 6–10, 13–15 (dokument w posiadaniu autora).

⁸² SA SZS, Sprawozdanie z przebiegu Igrzysk Młodzieży Szkolnej w województwach edycji 1995/96. Warszawa 1996, s. 1–3.

⁸³ SA SZS, Pismo do Wojewódzkich SZS w sprawie organizacji, finansowania i zasięgu IMS. Warszawa 1995, s. 1.

⁸⁴ SA SZS, Sprawozdania z finałów wojewódzkich i makroregionalnych IMS w tym w koszykówce.

⁸⁵ R. Tomik, W. Kudlik: *10 lat Uczniowskich Klubów Sportowych (1994–2004)*. Warszawa 2005, s. 11.

⁸⁶ SA Urzędu Kultury Fizycznej i Turystyki (cyt. UKFiT). Informator UKFiT. Warszawa 1997, s. 3.

⁸⁷ SA PZKosz, Pisma dotyczące organizacji akcji „Sportowe Wakacje” dla młodzieży Uczniowskich Klubów Sportowych. Warszawa 1999, s. 1–2.

school clubs joined to the sport competition at the highest level and they reported their teams to the league⁸⁸.

In years 1996-1997, all 49 voivodeships took part in the national competition system⁸⁹. Program assumptions developed by OPCT and the Ministry of Education did not include the organization of national semifinals and finals⁹⁰. Task of conducting the youth sport, that is, next levels of competition sport system was assigned to the Polish Federation of Youth Sport (hereinafter: PFYS). The federation had to organize and conduct events that are also the Polish Championships for individual age categories⁹¹. Whereas, the problem of selection the most talented youth was entrusted to district delegations of sport associations. An example of such a project was "Summer with basketball". This program was aimed at the selection and grouping of a macro-regional team. Next to, friendly tournaments were played and a secondary selection took place. This second selection intended to the choice of candidates for national consultation and central training in the Sport Championship School in Warka (for boys) and in Warsaw (for girls)⁹².

During the educational reform, there was a decrease of sport in secondary schools. Limitations of financial resources from the national budget influenced on the liquidation of extra-curricular activities. While SSA, which wanted to increase a participation of youth from secondary schools (it was only 6% in 1996) in the system of events and sporting competitions, began a program of events under the name of "Gimnazjada". This program was directed to a group of young people, who have not go in for any sport and was not selected. This system enabled a fuller use of sporting facilities and a staff of instructors and PE teachers. Additionally, a better platform for cooperation between clubs and SSC was created. Gimnazjada did not deviate from SYG in a construction, and their supervision was exercised by EB SSA⁹³.

Successive editions of the SYG in years 1997-1999 had an identical character as the previous one, so that the interest of competitions at individual levels gradually increased. It was possible thanks to the great interest in sport among children in schools, even in the smallest one. An important factors, which improved the attendance, were donations from institutions organizing events in school, gminas, powiats and voivodeships⁹⁴.

The reform of Polish administration was introduced 1 May, 2010. It was implemented in the middle of the school year, and consequently, in the middle of the cycle. Therefore, organizational meetings in new voivodeships decided to finish games according to the current system, which was realized in old voivodeships, and then perform an additional quarterfinal and semifinal matches. Depending on the prepared system in individual voivodeship, competitions took place until one club became the champion. From that moment, a full coordination of the School Youth Games was realized by the SSA in new voivodeships. New districts were divided into areas, depending on the number of powiats (from a few to over a dozen). Tournaments, which selected the best teams for further competitions, were carried out in powiats. The next stages of games were district competitions, and later – depending on the settlements – the finals. The finals were either a big voivodeship events (for example Mazowieckie voivodeship in Ostroleka) or after playing a semifinal match, the voivodeship finals in particular disciplines were organized (they were arranged in time and area)⁹⁵.

The new school year 1999/2000 started a new edition of the Games in a new administrative division of Poland. Therefore, the previous program of events had to be changed. Differ-

⁸⁸ R. Tomik, W. Kudlik: *10 lat Uczniowskich Klubów Sportowych (1994–2004)*. Warszawa 2005, s. 19.

⁸⁹ SA SZS, *Sprawozdanie z realizacji przebiegu Wojewódzkich Igrzysk Młodzieży Szkolnej w 1995/1996 roku*. Warszawa 1996, s. 8.

⁹⁰ „Lider”, Warszawa luty 1995 nr specjalny, s. 4.

⁹¹ SA Polskiej Federacji Sportu Młodzieżowego (cyt. PFSM). *Regulamin współzawodnictwa sportowego młodzieży uzdolnionej*. Warszawa 1995, s. 3.

⁹² SA PZKosz, *Sprawozdanie z konsultacji selekcyjnych rocznika 1980/1981*. Warszawa 1995, s. 1–3.

⁹³ SA SZS, *Gimnazjada – system imprez dla szkół ponadpodstawowych*. Warszawa 1997, s. 1–4.

⁹⁴ SA SZS, *Sprawozdanie z wojewódzkich Igrzysk Młodzieży Szkolnej*. Warszawa 31.12.1998, s. 1–2.

⁹⁵ Tamże, s. 5.

ences mainly resulted from the new administrative division and an introduced reform of the educational system. Division of Poland into 16 voivodeships forced a realization of competitions in powiats and in areas, which are wider than powiats. Whereas, a creation of high schools caused that the competitions were carried out in two age⁹⁶ ranges⁹⁷.

Since 1999, games for secondary schools were called "Licealiada". Both administrative and educational changes resulted in significant deficiencies in donations for national events what had an impact on a organizational suspension of the School Youth Games both in primary and secondary school level.

In conclusion, we can say that the School Youth Games were a fundamental criterion for the work evaluation of teachers and trainers in a mass school sport. Whereas, the final events showed a current interest of youth in sport what resulted from the involvement of sporting authorities from the school level through to the voivodeship level. After an analysis of archival documentation and a review of the literature, it must be said that the event had a variety of forms. This state resulted from the socio-political changes, which took place over the discussed period. Additionally, there was one more factor – the method and size of school sport founding⁹⁸.

Bibliography

Sources:

1. „Kultura Fizyczna”, 1978 nr 12.
2. „Lider”, Warszawa luty 1995 nr specjalny.
3. „Przegląd Sportowy”, 1973 nr 6.
4. „VIII Ogólnopolskie Letnie Igrzyska Młodzieży Szkolnej i studenckiej – Informator”. Poznań 1976.
5. Igrzyska Letnie – Poznań 1976. Decyzja nr 4/75 Przewodniczącego GKKFiT oraz Ministra Oświaty i Wychowania z dnia 28 listopada 1975. Warszawa 1975.
6. Igrzyska Letnie – Warszawa 1974. Sekcja koszykówki stołecznej federacji sportu. Komunikaty 2–4.
7. Igrzyska Letnie – Warszawa 1974. VII Ogólnopolskie Letnie Igrzyska Młodzieży Szkolnej i Studenckiej – ocena i wnioski. Warszawa 1974.
8. Igrzyska Młodzieży Szkolnej – ocena i wnioski, br. 1987.
9. Informacja o przebiegu Igrzysk Młodzieży Szkolnej edycji 1994/1995. Warszawa 1995.
10. Końcowy komunikat organizacyjny rozgrywek finałowych w koszykówce dziewcząt i chłopców VIII Ogólnopolskich Letnich Igrzysk Młodzieży Szkolnej w Poznaniu w dniach 9–13 lipca 1976. Poznań 1976.
11. Letnie Igrzyska Młodzieży Szkolnej – Płock 1978. Płock 1978.
12. Ocena systemu Igrzysk Młodzieży Szkolnej w 1986 roku. Warszawa 1986.
13. Pismo do Wojewódzkich SZS w sprawie organizacji, finansowania i zasięgu IMS. Warszawa 1995.
14. Program i regulaminy Igrzysk Młodzieży Szklonej. Materiały informacyjne i programowe dla szkół i klubów działających wśród dzieci i młodzieży szkół podatkowych. Warszawa 1994.
15. Program X Centralnych Letnich Igrzysk Młodzieży Szkolnej i II Radomskiej Olimpiady Młodzieży. Radom, Kozienice, Iłża 1979.
16. Regulamin Ogólnopolskich Igrzysk Młodzieży Szkolnej na lata 1989/1990–1992/1993.
17. Sport młodzieżowy 1982 – program szkolenia. Warszawa 1982.

⁹⁶ Do 16 roku życia w oddzielnych grupach: szkoła podstawowa i gimnazjum. Oraz zawody obejmujące młodzież pomiędzy 14 a 16 rokiem życia dla szkół podstawowych i gimnazjów szczególnie w małych środowiskach.

⁹⁷ SA SZS, Informacja o przebiegu Igrzysk Młodzieży Szkolnej edycji 1999/2000. Warszawa 2000, s. 1–3.

⁹⁸ SA SZS, Informacja o przebiegu Wojewódzkich Igrzysk Młodzieży Szkolnej edycji 1998/1999. Warszawa 2000, s. 3.

18. Sprawozdanie z przebiegu Igrzysk Młodzieży Szkolnej w województwach edycji 1995/96. Warszawa 1996.
19. Ustalenia Zarządu Głównego Szkolnego Związku Sportowego i Rady Głównej Zrzeszenia Ludowych Zespołów Sportowych w sprawie Igrzysk Młodzieży Szkolnej. Warszawa 1995.
20. Wnioski, założenia programowe VIII Igrzysk. Warszawa 1975.
21. XIII Letnie Igrzyska Młodzieży Szkolnej – Wrocław 1988 – Biuletyn nr 2. Wrocław 1988.
22. Informator UKFiT. Warszawa 1997.
23. Sportowe Wakacje dla młodzieży Uczniowskich Klubów Sportowych. Warszawa 1999.
24. Sprawozdanie z realizacji przebiegu Wojewódzkich Igrzysk Młodzieży Szkolnej w 1995/1996 roku. Warszawa 1996.
25. Regulamin współzawodnictwa sportowego młodzieży uzdolnionej. Warszawa 1995.
26. Sprawozdanie z konsultacji selekcyjnych rocznika 1980/1981. Warszawa 1995.
27. Gimnazjada – system imprez dla szkół ponadpodstawowych. Warszawa 1997.
28. Sprawozdanie z wojewódzkich Igrzysk Młodzieży Szkolnej. Warszawa 31.12.1998.
29. Informacja o przebiegu Wojewódzkich Igrzysk Młodzieży Szkolnej edycji 1998/1999. Warszawa 2000.
30. Informacja o przebiegu Igrzysk Młodzieży Szkolnej edycji 1999/2000. Warszawa 2000.

Literature:

1. Jastrzębski W. (red.): *100 lat sportu na Kujawach i Pomorzu*. Bydgoszcz 1993.
2. Nowak L.: *Działalność i osiągnięcia Szkolnego Związku Sportowego w województwie gorzowskim w latach 1975–1990*.
3. Pilarek S.: *Ogólna charakterystyka dziejów Szkolnego Związku Sportowego na Górnym Śląsku i Zagłębiu Dąbrowskim w latach 1945–2000*.
4. Tomik R., Kudlik W.: *10 lat Uczniowskich Klubów Sportowych (1994–2004)*. Warszawa 2005.
5. Woltmann B. (red.): *Kultura fizyczna na ziemi koszalińskiej 1945–1990*. Koszalin 1993.

ROZWÓJ OGÓLNOPOLSKICH IGRZYSK MŁODZIEŻY SZKOLNEJ W LATACH 1973 – 1999. ZARYS PROBLEMATYKI

Paweł LENIK¹, Agnieszka POŁANIECKA²

¹Wydział Wychowania Fizycznego Uniwersytet Rzeszowski, Rzeszów, Polska

²Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Koszalinie, Koszalin, Polska

Key words:

- sport szkolny,
- młodzież,
- igrzyska,

Abstract:

Celem niniejszego artykułu było przedstawienie rozwoju Ogólnopolskich Igrzysk Młodzieży Szkolnej jak również czynników jakie warunkowały ich przebieg. Na przestrzeni lat 1973-1999 zmieniająca się struktura i warunki działania organów państwowych wpływały na kształt i funkcjonowanie imprez sportowych o zasięgu regionalnym jak centralnym. Artykuł uwzględnia również czynniki materialne jak i społeczne, które miały wpływ na strukturę i przebieg Ogólnopolskich Igrzysk Młodzieży Szkolnej.

W grudniu 1972 roku władze partyjne i państwowe podjęły plan stworzenia jednolitego programu wychowawczego, który miał być wdrożony w 1973 roku. Wspólny program poczytań opracowano na podstawie też VI Plenum KC PZPR. Program ten miał na celu podniesienie kultury fizycznej na wyższy poziom poczynając od szkoły podstawowej aż do wyższej uczelni. Program nie tylko rozszerzał dotychczasową działalność, ale określał nowe założenia dla Szkolnego Związku Sportowego (dalej: SZS) czy Akademickiego Związku Sportowego (dalej: AZS). W dniu w dniu 10 stycznia 1973 roku odbył się nadzwyczajny VI Krajowy Zjazd Delegatów SZS, który przyjął nowe wytyczne⁹⁹. Główną treścią tego programu był jednolity system imprez dla całej uczącej się młodzieży pod nazwą Igrzyska Młodzieży Szkolnej i Studenckiej (dalej: IMSiS)¹⁰⁰. Zatem można powiedzieć, że naczelnym celem imprezy była aktywizacja wszystkich środowisk szkolnych oraz umożliwienie wszystkim placówkom oświatowym zaprezentowanie swojego dorobku sportowego. Program Igrzysk zakładał, że impreza rozpocznie się w szkołach i na uczelniach, a następnie będzie kontynuowana w środowiskach międzyszkolnych i powiatowych, na których kończył się etap zawodów masowych. Skutkiem takiej decyzji Igrzyska powiatowe odbywające się na terenie całego kraju, przeprowadzane były zgodnie z wytycznymi Głównej Rady Krajowej (dalej: GRK) SZS-AZS w ramach Tygodnia Sportu Szkolnego w czerwcu każdego roku¹⁰¹.

Upowszechnienie sportu wśród dzieci przejawiało się także dzięki tzw. „godzinie sportu” wprowadzonej decyzją Ministra Oświaty i Wychowania z dnia 10 czerwca 1974 roku. Głównym celem tego dekrety było uzupełnienie lekcji Wychowania Fizycznego (dalej: WF) i Szkolnego Klubu Sportowego (dalej: SKS) jako formy zajęć rekreacyjnych. Jednak ze względu na przeciążenie planów lekcji godzina sportu nie spełniła swoich założeń, co więcej była mocno krytykowana przez działaczy i nauczycieli¹⁰².

⁹⁹ „Przegląd Sportowy”, 1973 nr 6.

¹⁰⁰ Składnica Akt Szkolnego Związku Sportowego (cyt. SA SZS). Igrzyska Letnie – Warszawa 1974. VII Ogólnopolskie Letnie Igrzyska Młodzieży Szkolnej i Studenckiej – ocena i wnioski. Warszawa 1974, s. 1.

¹⁰¹ Tamże, s. 4-5.

¹⁰² B. Woltmann (red.): *Kultura fizyczna na ziemi koszalińskiej 1945–1990*. Koszalin 1993, s. 138.

Centralną imprezą zorganizowaną dla młodzieży szkolnej i studenckiej w 1974 roku były Igrzyska przeprowadzone w Warszawie w dniach 20–27 lipca, w których wzięło udział 5200 uczestników rywalizujących w 16 dyscyplinach sportowych¹⁰³. Przeprowadzone Igrzyska były cennym przedsięwzięciem, które spełniało nakreślone wymagania tak na rzecz upowszechniania sportu, jak również tworzenia szerokiego zaplecza dla sportu kwalifikowanego¹⁰⁴. Pozwoliło to GRK SZS-AZS podjąć uchwałę w sprawie organizacji systemu imprez dla dzieci, młodzieży szkolnej i studenckiej na lata 1975–1990. Projekt został zaaprobowany przez Resort Oświaty i Wychowania w Głównym Komitecie Kultury Fizycznej i Turystyki (dalej: GKKFiT), który przekazał prowadzenie Igrzysk GRK SZS-AZS. Zgodnie z tym w dniu 19 lutego 1975 roku uchwałą, GRK SZS-AZS Ogólnopolskie Letnie Igrzyska odbywały się co dwa lata a program dyscyplin i konkurencji był uzgadniany z Polskimi Związkami Sportowymi¹⁰⁵.

Pod naciskiem klubów i organizacji zajmujących się sportem wyczynowym IMS od 1976 roku przybrały nazwę Mistrzostw Polski Młodzików (dalej: MPM) i w tej wersji w dniach 8–14 lipca 1976 roku decyzją przewodniczącego GKKFiT oraz Ministra Oświaty i Wychowania odbyły się w Poznaniu. Organizatorem imprezy był SZS działający wspólnie z Polską Federacją Sportu (dalej: PFS), Federacją Socjalistycznych Związków Młodzieży Polskiej (dalej: SZMP) i Związkiem Harcerstwa Polskiego (dalej: ZHP)¹⁰⁶. Program Igrzysk obejmował 19 dyscyplin sportowych¹⁰⁷ a awans do finałów był możliwy po przejściu eliminacji międzyszkolnych, gminnych, miejskich rejonowych i wojewódzkich. Po raz pierwszy do zawodów centralnych przystąpiły reprezentacje województw. Dzięki czemu powstała możliwość porównania potencjału sportowego i stanu usportowienia szkół oraz poziomu szkolenia młodzieży w klubach sportowych¹⁰⁸. Po Igrzyskach w Poznaniu nastąpiło ich załamanie, co przyniosło najgorsze z możliwych rozwiązań, czyli decyzję o likwidacji imprezy. Jednak dzięki szerokiej rzeszy ludzi mocno związanych ze środowiskiem i organizacja Igrzysk udało się jeszcze zorganizować dwie edycje: w Płocku 1978 i Radomiu w 1979 roku, ale w wersji preferowanej przez Zarząd Główny (dalej: ZG) SZS, tj. w dyscyplinach powszechnie uprawianych w szkole¹⁰⁹.

Igrzyska zorganizowane w 1979 roku były ostatnimi o takim charakterze ponieważ z dniem 1 września 1979 roku rozpoczęto realizację Systemu Współzawodnictwa Sportowego dzieci i młodzieży¹¹⁰, który obejmował trzy podstawowe etapy¹¹¹: **I etap** – Igrzyska Młodzieży Szkolnej w kategorii młodzików, **II etap** – Spartakiada Młodzieży w kategorii młodszego juniora, **III etap** – Mistrzostwa Juniorów (Spartakiada Juniorów) – w kategorii juniora¹¹². System ten funkcjonował niezwykle krótko ponieważ przemiany społeczno-polityczne na początku lat osiemdziesiątych spowodowały, że imprezę o zasięgu ogólnopolskim, która miała charakter etapowy przeprowadzono dopiero w 1986 roku z finałem w Łodzi. Z informacji uzyskanych drogą analizy dokumentów archiwalnych i wywiadu okazało się, że już rok wcześniej rozpoczęto przygotowania do centralnej imprezy, która miała być przedpolem dla Spartakiad młodzieżowych zgodnie z wcześniejszymi założeniami¹¹³. Wznowione Igrzyska oparto na roz-

¹⁰³ SA SZS, Igrzyska Letnie – Warszawa 1974. Sekcja koszykówki stołecznej federacji sportu. Komunikaty 2–4.

¹⁰⁴ S. Pilarek: *Ogólna charakterystyka dziejów Szkolnego Związku Sportowego na Górnym Śląsku i Zagłębiu Dąbrowskim w latach 1945–2000*. (W:) S. Zaborniak (red.): *Z dziejów kultury fizycznej w Polsce*. Rzeszów 2005, s. 11.

¹⁰⁵ SA SZS, Wnioski, założenia programowe VIII Igrzysk. Warszawa 1975, s. 12–13.

¹⁰⁶ SA GKKFiT, Igrzyska Letnie – Poznań 1976. Decyzja nr 4/75 Przewodniczącego GKKFiT oraz Ministra Oświaty i Wychowania z dnia 28 listopada 1975. Warszawa 1975, s. 1–2.

¹⁰⁷ „VIII Ogólnopolskie Letnie Igrzyska Młodzieży Szkolnej i studenckiej – Informator”. Poznań 1976, s. 8, 11 (dokument w posiadaniu autora).

¹⁰⁸ SA SZS, Końcowy komunikat organizacyjny rozgrywek finałowych w koszykówce dziewcząt i chłopców VIII Ogólnopolskich Letnich Igrzysk Młodzieży Szkolnej w Poznaniu w dniach 9–13 lipca 1976. Poznań 1976, s. 1–4.

¹⁰⁹ Igrzyska Młodzieży Szkolnej – ocena i wnioski, br. 1987, s. 2 (dokument w posiadaniu autora).

¹¹⁰ Zob. K. Zuchora: *O systemie współzawodnictwa sportowego dzieci i młodzieży*. „Kultura Fizyczna”, 1978 nr 12, s. 532.

¹¹¹ W. Jastrzębski (red.): *100 lat sportu na Kujawach i Pomorzu*. Bydgoszcz 1993, s. 110.

¹¹² SA GKKFiS, Sport młodzieżowy 1982 – program szkolenia. Warszawa 1982, s. 63–76 (do użytku wewnętrznego).

¹¹³ Z rozmowy z sekretarzem SZS Zdzisławem Reguckim.

grywkach rejonowych, wojewódzkich w ośmiu makroregionach¹¹⁴. System ten pozwolił na zwiększenie liczby przeprowadzanych gier oraz wyłonienie ośmiu najlepszych drużyn reprezentujących województwa w finałach. Przywrócenie IMS spowodowało znaczny wzrost zainteresowania tą imprezą ze strony władz wszystkich szczebli. Przyczyniło się to do ustabilizowania w kalendarzu sportowym pozycji Igrzysk Wojewódzkich i Makroregionalnych. Dodatkowo wprowadzono obostrzenia względem wieku. Zakazano także udziału w IMS młodzieży biorącej udział w Spartakiadach. Tym samym Igrzyska Młodzieży Szkolnej stały się imprezą przeznaczoną wyłącznie dla młodzieży niezrzeszonej¹¹⁵. Nowa forma prowadzenia eliminacji niższego szczebla miała przyczynić się do poszerzenia występów reprezentacji szkół w rozgrywkach. Jednak braki w budżecie okręgowych delegatur SZS, zwłaszcza w małych placówkach, doprowadziły do odwrotnej sytuacji.

Podobne założenia wprowadzono na kolejnych Ogólnopolskich Igrzyskach Młodzieży Szkolnej (dalej: OIMS), które odbyły się w dniach 28.06–05.07.1987 roku w Częstochowie. Igrzyska te zostały uznane za powszechny system selekcji i wstępnego szkolenia zaplecza dla sportu wyczynowego. Natomiast rolę szeroko pojętego sportu szkolnego bez selekcji do kolejnych etapów szkolenia powierzono Szkolnym Igrzyskom Sportowym (dalej: SIS). Impreza ta miała na celu upowszechnianie wśród młodzieży mniej uzdolnionej ruchowo kulturę wychowania fizycznego i chęć do jej rozwijania¹¹⁶. Był to wewnątrzszkolny całoroczny system współzawodnictwa o tytuł najbardziej usportowionej klasy w szkole, gminie czy województwie. Szkolne Igrzyska stały u podstaw stworzenia i wprowadzenia do współzawodnictwa Igrzysk o charakterze regionalnym. Takim przykładem może być Gorzowska Spartakiada Młodzieży, która swoją działalność rozpoczęła w 1976 roku i trwała regularnie do 1990 roku¹¹⁷.

W 1988 roku kolejną edycję Igrzysk przeprowadzono we Wrocławiu. Można powiedzieć, że impreza była kontynuacją wcześniejszych a co za tym szło pierwszym etapem selekcji uzdolnionej młodzieży do szkolenia w kolejnych etapach selekcji sportowej. W trakcie trwania Igrzysk odbywały się także imprezy kulturalne oraz posiedzenia i konferencje dotyczące sportu dzieci i młodzieży. Na podstawie wniosków i ustaleń gremium naukowego przy AWF we Wrocławiu ZG SZS opracował regulamin OIMS na lata 1989/1990–1992/1993. Plan ten zakładał podział współzawodnictwa dzieci i młodzieży na:

1. Ogólnopolskie Igrzyska Młodzieży Szkolnej dla szkół podstawowych
2. Ogólnopolskie Spartakiady Młodzieżowe dla szkół ponadpodstawowych – juniorzy młodszy i juniorzy
3. Młodzieżowe Mistrzostwa Polski

Systemem kierował Komitet Organizacyjny ds. Sportu Dzieci i Młodzieży, a programem Główna Komisja Sportowa. Dokonano także podziału dyscyplin na sporty zimowe, biegi przełajowe oraz sporty letnie, do których zakwalifikowano również gry zespołowe. Każda impreza finałowa w sportach letnich musiała odbyć się w ostatnim tygodniu czerwca¹¹⁸ i zgodnie z tymi wytycznymi w dniach 25–30 czerwca 1989 roku w Płocku odbyły się XIV Ogólnopolskie Igrzyska Młodzieży Szkolnej. Poczynione założenia doczekały się realizacji i rozwoju na znacznie większą skalę niż się spodziewano. Ponieważ na podstawie porozumienia trzech resortów: Ministerstwa Edukacji Narodowej (dalej: MEN), Ministerstwa Zdrowia

¹¹⁴ W celu udoskonalenia systemu współzawodnictwa Plenum Głównego Komitetu Kultury Fizycznej i Sportu w dniu 29.03.1982 roku zatwierdziło podział Polski na 8 stałych makroregionów. Były to okręgi: Centralny (w tym woj. łódzkie, skierniewickie, płockie, sieradzkie, piotrkowsko-trybunalskie), Dolnośląski (w tym woj. wrocławskie, wałbrzyskie, jeleniogórskie, legnickie, leszczyńskie, zielonogórskie) Kielecko-Lubelski (w tym woj. lubelskie, radomskie, kieleckie, chełmskie, zamojskie, bialsko-podlaskie, siedleckie, tarnobrzeskie), Małopolski (w tym woj. krakowskie, tarnowskie, rzeszowskie, przemyskie, krośnieńskie, nowosądeckie), Mazowiecki – Warszawa (w tym woj. warszawskie, ciechanowskie, ostrołęckie, łomżyńskie, białostockie, suwalskie, olsztyńskie), Pomorski (w tym woj. bydgoskie, toruńskie, gdańskie, elbląskie, słupskie), Śląski (w tym woj. katowickie, częstochowskie, opolskie, bielsko-bialskie), Wielkopolski (w tym woj. poznańskie, pilskie, kozłowski, gorzowski, szczeciński).

¹¹⁵ SA SZS, Ocena systemu Igrzysk Młodzieży Szkolnej w 1986 roku. Warszawa 1986, s. 2.

¹¹⁶ SA SZS, XIII Letnie Igrzyska Młodzieży Szkolnej – Wrocław 1988 – Biuletyn nr 2. Wrocław 1988, s. 6.

¹¹⁷ L. Nowak: *Działalność i osiągnięcia Szkolnego Związku Sportowego w województwie gorzowskim w latach 1975–1990*. (W:) L. Szymański, Z. Schwarzer (red.): *Z najnowszej historii kultury fizycznej Polsce*. Tom II. Wrocław 1996, s. 261.

¹¹⁸ SA SZS, Regulamin Ogólnopolskich Igrzysk Młodzieży Szkolnej na lata 1989/1990–1992/1993, s. 3–5.

i Opieki Społecznej (dalej: MZiOS) oraz Urzędu Kultury Fizycznej i Turystyki (dalej: UKFiT) z dnia 08.04.1994 roku decyzją Komitetu Sportu Dzieci i Młodzieży w 1995 roku rozpoczęto realizację nowego systemu Współzawodnictwa Dzieci Młodzieży Szkolnej. Proces doboru i selekcji miał być realizowany przez:

1. Igrzyska Młodzieży Szkolnej,
2. Makroregionalne Mistrzostwa Młodzików,
3. Ogólnopolska Olimpiada Młodzieży – Mistrzostwa Polski Juniorów Młodszych,
4. Mistrzostwa Polski Juniorów,
5. Młodzieżowe Mistrzostwa Polski.

Innym czynnikiem warunkującym przekształcenia w organizacji IMS była decyzja prezesa UKFiT z dnia 9 marca 1995 roku¹¹⁹, która podyktowana była zmianami ustawy o grach liczbowych i finansowaniu sportu szkolnego¹²⁰. Na podstawie tych wytycznych program Igrzysk rozszerzono do dwóch kategorii wiekowych (14–15 lat oraz 13 lat i młodsi)¹²¹.

Wysokie zaangażowanie władz na niższych szczeblach pozwoliło przeprowadzić zawody szkolne, gminne, rejonowe, wojewódzkie, makroregionalne i ogólnopolskie. W związku z powyższym IMS odbyły się na wszystkich szczeblach nauczania szkoły podstawowej, co w znacznym stopniu zwiększyło liczbę szkół biorących udział w zawodach gminnych i rejonowych¹²². Stało się to także za sprawą wprowadzenia do IMS w grupie do 13 lat, minigier. Dzięki temu osiągnięto duży postęp w zawodach międzyszkolnych i tym samym małe szkoły uzyskały możliwość startu w Igrzyskach. Wprowadzenie nowego modelu zawodów niezależnie od rangi czy dyscypliny spowodowało podniesienie na wyższy poziom wojewódzkich IMS¹²³. Po zakończeniu tego etapu dla zespołów zwycięskich w grach zespołowych i mini-grach zorganizowano turnieje finałowe, które były ostatnim etapem programu UKFiT oraz MEN „Sport wszystkich dzieci”¹²⁴. W ramach Makroregionalnych Mistrzostw Szkół Podstawowych przeprowadzono 124 imprezy, w których uczestniczyło 11405 osób¹²⁵.

Celem zwiększenia zainteresowania dzieci sportem pozaszkolnym oraz udziałem w zajęciach sportowo-rekreacyjnych w 1994 roku w ramach programu „Sport wszystkich dzieci” rozpoczęto tworzenie Uczniowskich Klubów Sportowych (dalej: UKS)¹²⁶. Miały one na celu przede wszystkim uzupełniać program wychowania fizycznego, promować nowy styl życia, stwarzać szansę współzawodnictwa i rozwoju sportowego¹²⁷. Dotacje finansowe z budżetu państwa w wysokości 20%, w ramach ustawy o grach liczbowych spowodowały wzrost tworzonych UKS, które specjalizowały się w konkretnych dyscyplinach. Dzięki temu Związki Sportowe zgodnie z zaleceniami Departamentu Sportu Dzieci i Młodzieży w UKFiT rozpoczęły różne akcje. Przykładem mogą być „Sportowe wakacje” dla UKS, wyróżniających się w danym województwie oraz biorących udział w rozgrywkach organizowanych przez Okręgowe Związki Koszykówki¹²⁸.

Uczniowskie kluby początkowo miały tylko funkcjonować w obrębie szkoły, gminy czy województwa. Jednak rozwój programu „Sport wszystkich dzieci” oraz dotacje również w formie sprzętu spowodowały, że nastąpił szeroki rozwój mało znanych sportów (korfbal, unihokej, softball) a także szeroka popularyzacja już znanych dyscyplin. Niektóre uczniow-

¹¹⁹ SA SZS, Informacja o przebiegu Igrzysk Młodzieży Szkolnej edycji 1994/1995. Warszawa 1995, s. 1.

¹²⁰ SA SZS, Ustalenia Zarządu Głównego Szkolnego Związku Sportowego i Rady Głównej Zrzeszenia Ludowych Zespołów Sportowych w sprawie Igrzysk Młodzieży Szkolnej. Warszawa 1995, s. 1.

¹²¹ „Lider”, Warszawa luty 1995 nr specjalny, s. 4.

¹²² Program i regulaminy Igrzysk Młodzieży Szkolnej. Materiały informacyjne i programowe dla szkół i klubów działających wśród dzieci i młodzieży szkół podatkowych. Warszawa 1994, s. 6–10, 13–15 (dokument w posiadaniu autora).

¹²³ SA SZS, Sprawozdanie z przebiegu Igrzysk Młodzieży Szkolnej w województwach edycji 1995/96. Warszawa 1996, s. 1–3.

¹²⁴ SA SZS, Pismo do Wojewódzkich SZS w sprawie organizacji, finansowania i zasięgu IMS. Warszawa 1995, s. 1.

¹²⁵ SA SZS, Sprawozdania z finałów wojewódzkich i makroregionalnych IMS w tym w koszykówce.

¹²⁶ R. Tomik, W. Kudlik: *10 lat Uczniowskich Klubów Sportowych (1994–2004)*. Warszawa 2005, s. 11.

¹²⁷ SA Urzędu Kultury Fizycznej i Turystyki (cyt. UKFiT). Informator UKFiT. Warszawa 1997, s. 3.

¹²⁸ SA PZKosz, Pisma dotyczące organizacji akcji „Sportowe Wakacje” dla młodzieży Uczniowskich Klubów Sportowych. Warszawa 1999, s. 1–2.

skie kluby włączyły się do rywalizacji sportowej na najwyższym poziomie, zgłaszając drużyny do ligi¹²⁹.

W latach 1996–1997 wszystkie 49 województw uczestniczyło w ogólnopolskim systemie współzawodnictwa¹³⁰. Założenia programowe opracowane przez UKFiT i MEN nie obejmowały organizacji ogólnopolskich półfinałów i finałów¹³¹. Zadanie prowadzenia sportu młodzieżowego, czyli kolejnych szczebli systemu współzawodnictwa sportowego powierzono Polskiej Federacji Sportu Młodzieżowego (dalej: PFSM), której zadaniem było organizowanie i przeprowadzanie imprez będących jednocześnie Mistrzostwami Polski w poszczególnych kategoriach wiekowych¹³². Natomiast okręgowym delegaturom związków sportowych powierzono zadanie selekcji młodzieży najbardziej uzdolnionej. Przykładem takiego przedsięwzięcia było „Lato z koszykówką”. Program ten miał na celu wyłonienie i zgrupowanie kadry makroregionalnej. Następnie rozgrywano towarzyskie turnieje, po których nastąpiła wtórna selekcja mająca na celu wyłonienie kandydatów do konsultacji ogólnopolskiej oraz szkolenia centralnego w Szkole Mistrzostwa Sportowego w Warce dla chłopców i w Warszawie dla dziewcząt¹³³.

W trakcie reformy szkolnictwa nastąpiło załamanie sportu w szkołach ponadpodstawowych. Ograniczenia środków finansowych z budżetu państwa wpłynęły na likwidację zajęć pozalekcyjnych. Natomiast SZS chcąc zwiększyć frekwencję uczestnictwa młodzieży szkół ponadpodstawowych (w 1996 roku było to zaledwie 6%) w systemie imprez i zawodów sportowych, rozpoczął program imprez pod nazwą „Gimnazjada”. Program ten był skierowany do tej grupy młodzieży, która nie uprawiała żadnego sportu i nie była wyselekcjonowana. System ten umożliwił pełniejsze wykorzystanie obiektów sportowych i kadry instruktorów oraz nauczycieli WF. Dodatkowo stworzono lepszą płaszczyznę współpracy pomiędzy klubami a SKS czy UKS. Gimnazjady swoją konstrukcją nie odbiegały od IMS, a nadzór nad nimi sprawował ZG SZS¹³⁴.

Kolejne edycje IMS w latach 1997–1999 miały identyczny charakter jak poprzednie przez co zainteresowanie zawodami na poszczególnych szczeblach sukcesywnie wzrastało. Było to możliwe dzięki olbrzymiemu zainteresowaniu sportem wśród dzieci w szkołach, nawet w tych najmniejszych. Znaczącym czynnikiem, który poprawił frekwencję były dotacje z instytucji, które były organizatorami imprez w szkołach, gminach, powiatach, województwach¹³⁵.

W dniu 1 stycznia 1999 roku wprowadzono reformę administracyjną Polski, która wypadła w połowie roku szkolnego, a co za tym szło – w połowie cyklu rozgrywkowego. W związku z powyższym na spotkaniach organizacyjnych w nowych województwach postanowiono dokończyć rozgrywki według dotychczasowego systemu realizowanego w starych województwach, a później przeprowadzić dodatkowo rozgrywki ćwierćfinałowe i półfinałowe. W zależności od opracowanego systemu w danym województwie zawody toczyły się aż do wyłonienia mistrza. Od tego momentu pełną koordynację Igrzysk Młodzieży Szkolnej przejęły Wojewódzkie SZS nowych województw. Nowe okręgi zostały podzielone na rejony rozgrywkowe, w zależności od liczby powiatów od kilku do kilkunastu. W powiatach przeprowadzono turnieje, w których wyłoniono najlepsze zespoły do dalszych rozgrywek. Następnymi etapami rozgrywek były zawody rejonowe, a później – w zależności od ustaleń – finały. Były to albo duże imprezy wojewódzkie (np. woj. mazowieckie w Ostrołęce) albo po roze-

¹²⁹ R. Tomik, W. Kudlik: *10 lat Uczniowskich Klubów Sportowych (1994–2004)*. Warszawa 2005, s. 19.

¹³⁰ SA SZS, Sprawozdanie z realizacji przebiegu Wojewódzkich Igrzysk Młodzieży Szkolnej w 1995/1996 roku. Warszawa 1996, s. 8.

¹³¹ „Lider”, Warszawa luty 1995 nr specjalny, s. 4.

¹³² SA Polskiej Federacji Sportu Młodzieżowego (cyt. PFSM). Regulamin współzawodnictwa sportowego młodzieży uzdolnionej. Warszawa 1995, s. 3.

¹³³ SA PZKosz, Sprawozdanie z konsultacji selekcyjnych rocznika 1980/1981. Warszawa 1995, s. 1–3.

¹³⁴ SA SZS, Gimnazjada – system imprez dla szkół ponadpodstawowych. Warszawa 1997, s. 1–4.

¹³⁵ SA SZS, Sprawozdanie z wojewódzkich Igrzysk Młodzieży Szkolnej. Warszawa 31.12.1998, s. 1–2.

graniu zawodów półfinałowych realizowano finały wojewódzkie w poszczególnych dyscyplinach, rozmieszczając je w czasie i terenie¹³⁶.

Od nowego roku szkolnego 1999/2000 rozpoczęto realizację nowej edycji Igrzysk w nowym podziale administracyjnym Polski. W związku z tym program dotychczasowych imprez musiał ulec zmianie. Głównie różnice wynikały z nowego podziału administracyjnego państwa oraz wprowadzonej reformy szkolnictwa. Podział Polski na 16 województw wymusił rozgrywanie zawodów w zakresie powiatowym i ponadpowiatowym natomiast podział szkoły podstawowej na gimnazjum spowodował, że zawody przeprowadzano w dwóch przedziałach¹³⁷ wiekowych¹³⁸.

Od 1999 roku rozgrywki dla szkół ponadpodstawowych przemianowano na Licealiadę. Zarówno przemiany administracyjne jak i w szkolnictwie spowodowały znaczące braki w dotacjach na imprezy ogólnopolskie, co w konsekwencji doprowadziło do zawieszenia organizacji Igrzysk Młodzieży Szkolnej zarówno na poziomie szkoły podstawowej jak i średniej.

Reasumując można powiedzieć, że Igrzyska Młodzieży Szkolnej były podstawowym kryterium oceny pracy nauczycieli i trenerów w masowym sporcie szkolnym. Natomiast imprezy finałowe pokazywały aktualny stan zainteresowania młodzieży sportem – co jak się wydaje wynikało z zaangażowania władz sportowych począwszy od szczebla szkoły skończywszy na wojewódzkim. Po analizie dokumentacji archiwalnej jak i przeglądzie literatury trzeba powiedzieć, że impreza przyjmowała różnoraki charakter co wynikało ze zmian społeczno-politycznych jakie miały miejsce na przestrzeni omawianego okresu. Oprócz tego uwidacznia się jeszcze jeden czynnik, którym był sposób i wielkość finansowania sportu szkolnego¹³⁹.

BIBLIOGRAFIA

Źródła:

1. „Kultura Fizyczna”, 1978 nr 12.
2. „Lider”, Warszawa luty 1995 nr specjalny.
3. „Przegląd Sportowy”, 1973 nr 6.
4. „VIII Ogólnopolskie Letnie Igrzyska Młodzieży Szkolnej i studenckiej – Informator”. Poznań 1976.
5. Igrzyska Letnie – Poznań 1976. Decyzja nr 4/75 Przewodniczącego GKKFiT oraz Ministra Oświaty i Wychowania z dnia 28 listopada 1975. Warszawa 1975.
6. Igrzyska Letnie – Warszawa 1974. Sekcja koszykówki stołecznej federacji sportu. Komunikaty 2–4.
7. Igrzyska Letnie – Warszawa 1974. VII Ogólnopolskie Letnie Igrzyska Młodzieży Szkolnej i Studenckiej – ocena i wnioski. Warszawa 1974.
8. Igrzyska Młodzieży Szkolnej – ocena i wnioski, br. 1987.
9. Informacja o przebiegu Igrzysk Młodzieży Szkolnej edycji 1994/1995. Warszawa 1995.
10. Końcowy komunikat organizacyjny rozgrywek finałowych w koszykówce dziewcząt i chłopców VIII Ogólnopolskich Letnich Igrzysk Młodzieży Szkolnej w Poznaniu w dniach 9–13 lipca 1976. Poznań 1976.
11. Letnie Igrzyska Młodzieży Szkolnej – Płock 1978. Płock 1978.
12. Ocena systemu Igrzysk Młodzieży Szkolnej w 1986 roku. Warszawa 1986.
13. Pismo do Wojewódzkich SZS w sprawie organizacji, finansowania i zasięgu IMS. Warszawa 1995.

¹³⁶ Tamże, s. 5.

¹³⁷ Do 16 roku życia w oddzielnych grupach: szkoła podstawowa i gimnazjum. Oraz zawody obejmujące młodzież pomiędzy 14 a 16 rokiem życia dla szkół podstawowych i gimnazjów szczególnie w małych środowiskach.

¹³⁸ SA SZS, Informacja o przebiegu Igrzysk Młodzieży Szkolnej edycji 1999/2000. Warszawa 2000, s. 1–3.

¹³⁹ SA SZS, Informacja o przebiegu Wojewódzkich Igrzysk Młodzieży Szkolnej edycji 1998/1999. Warszawa 2000, s. 3.

14. Program i regulaminy Igrzysk Młodzieży Szklonej. Materiały informacyjne i programowe dla szkół i klubów działających wśród dzieci i młodzieży szkół podatkowych. Warszawa 1994.
15. Program X Centralnych Letnich Igrzysk Młodzieży Szkolnej i II Radomskiej Olimpiady Młodzieży. Radom, Kozienice, Ilża 1979.
16. Regulamin Ogólnopolskich Igrzysk Młodzieży Szkolnej na lata 1989/1990–1992/1993.
17. Sport młodzieżowy 1982 – program szkolenia. Warszawa 1982.
18. Sprawozdanie z przebiegu Igrzysk Młodzieży Szkolnej w województwach edycji 1995/96. Warszawa 1996.
19. Ustalenia Zarządu Głównego Szkolnego Związku Sportowego i Rady Głównej Zrzeszenia Ludowych Zespołów Sportowych w sprawie Igrzysk Młodzieży Szkolnej. Warszawa 1995.
20. Wnioski, założenia programowe VIII Igrzysk. Warszawa 1975.
21. XIII Letnie Igrzyska Młodzieży Szkolnej – Wrocław 1988 – Biuletyn nr 2. Wrocław 1988.
22. Informator UKFiT. Warszawa 1997.
23. Sportowe Wakacje dla młodzieży Uczniowskich Klubów Sportowych. Warszawa 1999.
24. Sprawozdanie z realizacji przebiegu Wojewódzkich Igrzysk Młodzieży Szkolnej w 1995/1996 roku. Warszawa 1996.
25. Regulamin współzawodnictwa sportowego młodzieży uzdolnionej. Warszawa 1995.
26. Sprawozdanie z konsultacji selekcyjnych rocznika 1980/1981. Warszawa 1995.
27. Gimnazjada – system imprez dla szkół ponadpodstawowych. Warszawa 1997.
28. Sprawozdanie z wojewódzkich Igrzysk Młodzieży Szkolnej. Warszawa 31.12.1998.
29. Informacja o przebiegu Wojewódzkich Igrzysk Młodzieży Szkolnej edycji 1998/1999. Warszawa 2000.
30. Informacja o przebiegu Igrzysk Młodzieży Szkolnej edycji 1999/2000. Warszawa 2000.

Literatura:

6. Jastrzębski W. (red.): *100 lat sportu na Kujawach i Pomorzu*. Bydgoszcz 1993.
7. Nowak L.: *Działalność i osiągnięcia Szkolnego Związku Sportowego w województwie gorzowskim w latach 1975–1990*.
8. Pilarek S.: *Ogólna charakterystyka dziejów Szkolnego Związku Sportowego na Górnym Śląsku i Zagłębiu Dąbrowskim w latach 1945–2000*.
9. Tomik R., Kudlik W.: *10 lat Uczniowskich Klubów Sportowych (1994–2004)*. Warszawa 2005.
10. Woltmann B. (red.): *Kultura fizyczna na ziemi koszalińskiej 1945–1990*. Koszalin 1993.